

Nr 195.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående
vissa markbyten mellan kronan och Borås stad;
given Stockholms slott den 3 mars 1938.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Janne Nilsson.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Nilsson anför:

I underdånig skrivelse den 22 februari 1938 har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse gjort framställning angående vidtagande av vissa markbyten mellan kronan och Borås stad och därvid anført i huvudsak följande:

Sedan drätselkammaren i Borås stad i skrivelse till chefen för Älvsborgs regemente den 9 juli 1937 anhållit om tillstånd att tillvidare få disponera en cirka två meter bred remsa av nämnda regementes mark utefter södra

sidan av vägen Borås—Göteborg från Hållingsgatan vid Fridenshöjd till gränsen för regementets övningsområde vid Katrinebergsbron i och för anbringande av en elektrisk högspänningskabel och vägens utfyllnad till cykelbana, hade regementschefen efter fortifikationsstyrelsens bemyndigande inlett förhandlingar med staden angående reglering i samband med nyssnämnda markupplåtelse av vissa andra markfrågor, som berörde regementet och staden.

I anledning av dessa förhandlingar hade drätselkammaren i skrivelse till regementschefen den 27 januari 1938 meddelat, att den mark av regementets övningsområde, som erfordrades för ovanberörda breddning av Göteborgsvägen, enligt en skrivelsen bifogad, av t. f. stadsingenjören F. Hj. Thorén i september 1937 upprättad karta omfattade en areal av sammanlagt 1,652 kvadratmeter. I skrivelsen hade drätselkammaren vidare rörande vid förhandlingarna med regementschefen uppkomna frågor om markbyte mellan kronan och Borås stad anfört i huvudsak följande.

Genom avtal mellan kronan och staden den 21 och den 22 februari 1929 (godkänt av Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 14 mars 1930) hade staden erhållit, bland annat, mark för en då planerad gata över Älvsborgs regementets övningsområde mellan Regementsgatan och Göteborgsvägen. Å ovan nämnd karta vore gatan betecknad med grön färg och i areal uppgiven till 6,513 kvadratmeter. När det ur regementets synpunkt ansetts mindre lämpligt att genom ifrågavarande gata avskära regementets övningsområde, hade staden verkställt utredning angående gatans förläggning längre norrut. Därvid hade förslag framkommit om gatans förläggning på sätt, som å ovan åberopade karta angivits. Enligt förslaget utgjorde gatan en fortsättning av den från Surbrunnssområdet kommande och i gällande stadsplan upptagna Ringvägen, som medelst en skenfri korsning skar Varbergsvägen. För Ringvägens utläggning över regementsområdet erfordrades mark från regementet om tillhoppa 5,345 kvadratmeter. För breddning av Hållingsgatan enligt upprättad plan erfordrades dessutom av regementets mark ett område med en beräknad areal av 165 kvadratmeter. Den areal, som staden enligt vad ovan sagts borde av kronan förvärva för breddning av Göteborgsvägen, för utläggning av Ringvägen och för breddning av Hållingsgatan utgjorde sålunda sammanlagt 7,162 kvadratmeter. I utbyte mot denna mark borde staden till kronan återlämna ovanberörda mark om 6,513 kvadratmeter, som enligt avtalet den 21 och 22 februari 1929 avsetts för gata mellan Regementsgatan och Göteborgsvägen. När Ringvägen komme att förläggas relativt högt över regementsområdets markplan, bleve den del av regementsområdet med en areal av 13,958.9 kvadratmeter, som begränsades av Ringvägen, Göteborgsvägen, Hållingsgatan och Varbergsvägen, av mindre värde såsom övningsområde för regementet. Undersökning hade fördens skull verkställts, i vad mån detta sistnämnda område kunde bortbytas till staden mot staden tillhörig mark, som ur övningssynpunkt kunde äga större värde för regementet. Härvid hade det visat sig, att staden förfogade över ett sådant område, utgörande del av stadsägorna nr 5784 och 5254 och beläget öster om Viskan. Å en skrivelsen bifogad karta, benämnd »Utdrag av generalplanen för Borås stad beträffande stadsägorna nr 5254 och 5784 Borås den 11 december 1937 F. Hj. Thorén t. f. stadsingenjör» vore dessa områden betecknade med grön färg och begränsade med en heldragen röd linje. Den sammanlagda arealen därav utgjorde cirka 61,000 kvadratmeter. Drätselkammaren föreslog, att ett byte måtte komma till stånd sålunda, att kronan till staden överlämnade förenämnda del av övningsområdet mellan Ringvägen och Hållingsgatan med en beräknad areal av 13,958.9 kvadratmeter, samt att staden till kronan överläte ovanberörda markområden av stads-

ägorna nr 5784 och 5254 om tillhoppa 61,000 kvadratmeter. Samtliga de markbyten, som sålunda borde komma till stånd, avsåge, att staden till kronan överlämnade en areal av 67,513 kvadratmeter, medan kronan till staden överlämnade en areal av 21,120.9 kvadratmeter. Drätselkammaren förutsatte, att markbytena skedde utan mellangift från någöndera sidan, och att de definitiva arealer, som framkomme vid blivande avstyckningsförrättningar å marken, såväl av kronan som av staden godkändes såsom de för avtalet gällande.

Under återopande av vad sålunda anförts hade drätselkammaren anhållit, att regementschefen måtte utverka rätt för staden att med kronan företaga ovannämnda markbyte.

Sedermera hade regementschefen i skrivelse till fortifikationsstyrelsen den 5 februari 1938 rörande de av drätselkammaren föreslagna markbytena anför, att, därest staden skulle anlägga den enligt avtalet mellan kronan och staden den 21 och den 22 februari 1929 planerade gatan mellan Regementsgatan och Göteborgsvägen, detta komme att innebära, att regementets norra handexercisfält avskures i två delar av en relativt hög vägbank, vilket avsevärt skulle försvåra övningsars bedrivande å nämnda exercisfält, att ett utbyggande av den s. k. Ringvägen, vilket förr eller senare på grund av stadens utveckling syntes komma att framtvingas, likaledes skulle innebära, att det nordost därom liggande området om 13,958.9 kvadratmeter komme att avskiljas från det övriga handexercisfältet och bliva värdelöst för regementets övningar, samt att det därför syntes ändamålsenligt, att ett byte av mark mellan kronan och staden i enlighet med drätselkammarens förslag i dess skrivelse den 27 januari 1938 komme till stånd.

På uppdrag av fortifikationsstyrelsen hade värdering av de områden, som enligt stadens förslag skulle gå i byte mellan kronan och staden verkställt av styrelsens domänofficer samt två personer, valbara till ledamöter i expropriationsnämnder inom Älvsborgs län för år 1938. Värderingsmännen hade enligt ett den 18 februari 1938 dagtecknat värderingsutlåtande ansett, att, ehuru den gatu- och vägmark, som kronan skulle till staden avstå, utgjorde en areal av 7,162 kvadratmeter, medan den gatumark, staden skulle till kronan överlämna, endast innehölle 6,513 kvadratmeter, ifrågavarande områden likväl borde åsättas lika värden, dels emedan den gatumark staden skulle överlåta till kronan med hänsyn till markens beskaffenhet hade större värde, än den mark, som staden vid bytet erhöle, dels ock emedan det ansetts vara till särskild fördel för kronan och regementet, att den blivande vägen över regementets område förlades nordligare än som tidigare förutsetts. Vidkommande det markområde om 13,958.9 kvadratmeter, begränsat av Göteborgsvägen, Hållingsgatan, Varbergsvägen och den planerade fortsättningen av Ringvägen, som av kronan skulle till staden överlåtas, vore detsamma tämligen sankt beläget, men borde kunna dräneras, om en avloppsledning framdroges i kronans mark till staden tillhörig, redan nedlagd huvudavloppsledning. Värderingsmännen hade åsatt den del om cirka 7,000 kvadratmeter av området, som vore vattensjuk, ett à-pris av 5 kronor per kvadratmeter eller tillhoppa 35,000 kronor samt återstoden av området ett värde av 15 kronor per kvadratmeter eller tillhoppa 104,370 kronor och hela området således ett värde av 139,370 kronor. Det öster om Viskan belägna området om cirka 61,000 kvadratmeter av stadsägorna nr 5254 och 5784, som staden skulle till kronan överlåta, utgjordes till större delen av en höjdsträckning, beväxt med huvudsakligen ek- och björkskog. Huvudsakliga delen av området skulle med fördel kunna användas såsom byggnadstomter. Enligt upprättad generalplan för staden vore emellertid området på grund av sin närhet till staden och sin vackra belägenhet avsett såsom naturpark.

Värderingsmännen hade åsatt området ett genomsnittspris av 2 kronor 50 öre per kvadratmeter eller sammanlagt ett värde av 152,500 kronor.

I avgivet yttrande i ärendet hade fortifikationsstyrelsens domänofficer anført, att, därest staden skulle anlägga den enligt 1929 års avtal planerade gatan, det för regementets utbildning så viktiga handexercisfältet bleve stympat och övningsförhållandena i högsta grad försämrade, att däremot, om föreslagna markbyten komme till stånd, regementet i övningshänseende gjorde en bestämd vinst, samt att transaktionen, såsom framginge av värderingsutlåtandet, jämväl ekonomiskt sett bleve till fördel för kronan. Domänofficeren hade vidare anført, att representanter för staden vid med dem förda förhandlingar framställt en begäran att staden i detta sammanhang måtte få tillstånd att i kronans mark nedlägga en avloppsledning på sätt värderingsmännen enligt vad ovan nämnts ansett erforderligt från området nordost om Ringvägens tilltänkta förlängning, till den redan befintliga huvudavloppsledningen samt att ledningens längd i kronans mark syntes komma att uppgå till endast 75 å 100 meter.

Drätselkammaren hade i ett den 18 februari 1938 upprättat förslag till byteskontrakt såsom bytesvillkor upptagit — förutom stadgande i enlighet med vad ovan antytts därom, att, därest vid avstyckning de i byte gående områdena skulle befinnas innehålla från de preliminärt uträknade arealerna något avvikande yttinnehåll, de vid avstyckning fastställda arealerna skulle godkännas av båda parter såsom för avtalet gällande, samt stadgande om rätt för staden att utan ersättning i kronans mark nedlägga ovan omnämnda avloppsledning — dels att områdena skulle överlämnas gravationsfria och få av de nya ägarna tillträdas så snart avstyckning skett, dels ock att staden skulle medgivas rätt att utan ersättning å kronan tillhörig mark, som angränsade ovan avhandlade trafikleder, anbringa erforderliga slänter för utjämning av höjdskillnad mellan trafikled och den angränsande marken. I kontraktsförslaget hade drätselkammaren vidare förklarat, att staden vid bytet förutsatte, att kronan å de områden av stadsägorna nr 5254 och 5784, vilka skulle tillfalla kronan, icke företoge sådan skogsavverkning, att områdenas karaktär av naturpark äventyrades.

Fortifikationsstyrelsen ansåge för egen del det av drätselkammaren framlagda bytesförslaget förmånligt för kronan och hade intet att erinra mot de av drätselkammaren föreslagna villkoren för markbytet. Utöver nämnda villkor syntes dock böra stipuleras, att vardera parten skulle vidkännas kostnaderna för avstyckning och lagfart av de områden, som genom bytet av parten förvärvades. Kronans kostnader i förevarande hänseende syntes kunna bestridas av till fortifikationsstyrelsens förfogande stående medel.

I anledning av vad sålunda anförts har fortifikationsstyrelsen hemställt, att Kungl Maj:t efter riksdagens hörande måtte bemyndiga styrelsen att på i huvudsak förut angivna villkor träffa avtal med Borås stad om markbyte, varigenom

å ena sidan staden till kronan bortbytte *dels* två områden, utgörande del av stadsägorna nr 5784 och 5254 i Borås, belägna öster om Viskan och å förenämnda av t. f. stadsingenjören F. Hj. Thorén den 11 december 1937 upprättade kartan betecknade med grön färg samt begränsade med en hel-dragen röd linje och upptagande en beräknad areal av 61,000 kvadratmeter, *dels ock* ett område, tidigare avsett för planerad gata över Älvsborgs regementes övningsområde mellan Regementsgatan och Göteborgsvägen, vilket område å ovannämnda av Thorén i september 1937 upprättade karta angivits med grön färg och i areal innehölle 6,513 kvadratmeter, samt

å andra sidan kronan till staden bortbytte de å sistnämnda karta med blå färg angivna områden, nämligen: *dels* ett område om 165 kvadratmeter, beläget invid Hållingsgatan och avsett för samma gatas breddning, *dels* ett område om 13,958.9 kvadratmeter, begränsat av Göteborgsvägen, Hållingsgatan, Varbergs—Borås—Herrljunga järnväg samt den planerade fortsättningen av Ringvägen, *dels* fem områden om tillhoppa 5,345 kvadratmeter, avsedda för utläggning av Ringvägen, *dels* ock 10 områden om tillhoppa 1,652 kvadratmeter, belägna invid Göteborgsvägen och avsedda till breddning av densamma.

Det föreliggande markbytesförslaget innebär, å ena sidan, att kronan skulle av mark tillhörande Älvsborgs regementes övningsfält i Borås till nämnda stad överlåta *dels* vissa mindre markområden om tillhoppa 7,162 kvadratmeter, som staden behöfde för breddning eller nyanläggning av gator, *dels* ock ett område om 13,958.9 kvadratmeter, som genom en planerad gatu- anläggning skulle bliva avskilt från övningsfältet i övrigt och därför värde- löst ur övnings synpunkt, samt, å andra sidan, att staden skulle till kronan överlåta *dels* vissa mindre, å övningsfältet belägna markområden om tillhoppa 6,513 kvadratmeter, som staden genom avtal med kronan den 21 och den 22 februari 1929 erhållit i och för anläggande av en då planerad gata, *dels* ock två öster om Viskan belägna staden tillhöriga markområden om tillhoppa cirka 61,000 kvadratmeter, vilka skulle tilläggas övningsfältet.

Departements-
chefen.

Den markareal, som kronan genom bytet skulle erhålla, beräknas således uppgå till cirka 67,513 kvadratmeter, under det arealen av de markområden, som kronan i utbyte skulle lämna till staden, beräknas uppgå till 21,120.9 kvadratmeter.

Då markbytet i fråga synes vara lämpligt med hänsyn till övningsfältets utnyttjande och då bytet, enligt vad utredningen i ärendet visar, även ur ekonomisk synpunkt synes vara förmånligt för kronan, finner jag mig böra tillstyrka detsamma.

De av drätselkammaren i Borås föreslagna villkoren för markbytet har jag i huvudsak ansett mig kunna biträda. Dock synes något annat åtagande från kronans sida med avseende å den framtida dispositionen av de två i bytet ingående områdena öster om Viskan icke böra göras än att desamma äro avsedda att införlivas med Älvsborgs regementes övningsfält.

I enlighet med vad fortifikationsstyrelsen föreslagit torde i det blivande bytesavtalet böra föreskrivas, att vardera parten skall vidkännas kostnaderna för avstyckning av och lagfart å de områden, som parten genom bytet förvärvar.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förut omförmälda, å en handlingarna i ärendet bifogad, av t. f. stadsingenjören F. Hj. Thorén i september 1937 upprättad karta med blått betecknade eller inramade markområden om tillhoppa cirka 21,120 kvadratmeter av Älvsborgs

regementes övningsfält i Borås må på i det föregående angivna villkor överlätas till Borås stad, mot det att staden till kronan överlåter dels vissa å nyssnämnda karta med grönt betecknade områden om tillhoppa cirka 6,513 kvadratmeter dels ock två öster om Viskan belägna, å en av Thorén den 11 december 1937 upprättad, handlingarna i ärendet likaledes bifogad karta med grön färg betecknade samt av en heldragen röd linje begränsade områden med en beräknad areal av 61,000 kvadratmeter, utgörande del av stadsägorna nr 5784 och nr 5254 i Borås.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Lennart Österholm.